

VISHEDEN
Carlo Emilio Gadda OM
SMERTEN

Oversat af Conni-Kay Jørgensen

FORLAGET VANDKUNSTEN

Indhold

FØRSTE DEL

- I 9
- II 64
- III 81
- IV 112

ANDEN DEL

- V 159
- VI 176
- VII 204
- VIII 221
- IX 256

APPENDIKS

Forlæggeren beder om forladelse for gen-
optagelsen og skyder skylden på forfatteren 283

Efterår 293

Undværlige udredninger 296

FØRSTE DEL

I

I årene fra 1925 til 1933 gav lovene i Maradagål, et land uden mange ressourcer, jordejerne mulighed for at melde sig ind i provinsforbundene af vagtselskaber (*Ni-stitúos provinciales de Vigilancia para la noche*) eller også lade være, og det fordi de i forvejen var underkastet skatter og pålagt talrige afgifter, hvis samlede beløb i visse tilfælde svarede til eller ligefrem oversteg værdien af den smule banzavóis, som en landejendom med Ceres' og Pales tilladelse kan give i udbytte hvert skudår, det vil sige det år ud af fire, hvor der hverken har kunnet konstateres tørke eller vedvarende regn under såning og høst, og hvor hele karavanen af sygdomme ikke har lagt vejen forbi. Frygtet mere end nogen anden var Cattaneos uundgåelige banzavóisskimmel som bevirker at den stakkels plantestængel og de små rødder tørrer ud og bliver til pulver lige midt i vækstperioden, og den efterlader ikke majs-korn til de sultne stakler, men noget hakkelse i stil med det en træorm eller syl efterlader sig i en egetræsbjælke. På nogle egne må man også forvente hagl. Denne svøbe rammer dog ikke i udpræget grad den velindpakkede banzavóiskolbe, en slags

sødlig majs hjemmehørende i dette klima. Klima eller himmel der i nogle regioner er lige så plaget af hagl som himlen over visse halve agre i vort uforglemmelige Brianza, et landområde der om noget er omhyggeligt ager-målt.

Som bekendt kom Maradagål i 1924 ud af en barsk krig med Parapagål, en nabostat med en befolkning af samme etniske oprindelse, gradvist indvandret fra Europa siden de første årtier af det 17. årh. Også det er velkendt. De få indianere som overlevede generobringen og nåede frem til vort århundrede med dets radio-støj, lever i stammer eller nærmere horder i afsides-liggende *territorios*, velsignet ikke alene med deres helt egen tuberkulose og deres helt egen syfilis, men også med gendarmeriets fravær. Nogle af dem har stædige piemontesiske missionærer med møje og besvær fået trukket ind i Den kristne Tros urtegård, som de ikke desto mindre en gang imellem forlader på en af deres højst beklagelige *caña*-drukture der efterlader dem flere dage som sten i grøften. Begge lande bedyrer at have vundet krigen og lægger det frygtelige ansvar på modparten. I årene efter 1924 var der altså både i Maradagål og Parapagål krigsveteraner, og nogle af dem tilhørte og tilhører stadig invalidernes fortjenstfulde kategori, de haltede eller havde ar i ansigtet eller et stift led eller de manglede en fod eller et øje. Det er ikke usædvanligt på de mest snakkelystne cafeer i Maradagål og Parapagål at blive overbegloet af et glasøje. Om nogle veteraner vidste man at de var blevet såret selvom det ikke

kunne ses, arrene var dækket af tøj og blev således snydt for den portion beundring de havde krav på. Hertil kommer de krigsdøve.

Forstavelsen »krigs« der udtrykker årsag eller herkomst, efterfulgt af et substantiveret adjektiv som »invalid«, »lemlæstet«, »blind«, »døv«, »handicappet« og lignende, havde ligefrem givet anledning til vittigheder der godt nok var af en noget tvivlsom art, men uskyldige og derfor ikke forbudt ved lov. Det sker desværre indimellem at det sludrevorne liv ikke overholder respektens og pænhedens sakrosankte love. I Terepáttola, på Cordilleras nederste skråninger, kaldte de terepattolske piger derfor de lidt for nærgående karlsmarter for »krigsdioter«, men efter 10 minutters surmuleri blev der tilgivet og sluttet fred, ligesom Maradagáls befuldmægtigede havde sluttet fred med Parapagáls befuldmægtigede.

På maradagalesisk hedder idiot *mocoso* med ét c, så den nøjagtige ordlyd er *krigsmocoso!*

Da det altså nu drejede sig om at hverve betjente til Nistitúos de Vigilancia para la noche, blev det besluttet at give krigsveteranerne fortrinsret, og det uden at ekskludere de hæderværdige sårede, hvis de altså vel at mærke virkede egnede til embedet, det vil sige stadig velfungerende i fysisk henseende og rent faktisk robuste nok til at løse opgaver der kan kræve væbnet indgriben og som i hvert fald forudsætter at betjenten besidder en vis styrke og deraf følgende autoritet, så han effektivt kan overtale lovbryderen til uden diskussion at

følge efter ham til nærmeste vagtpost. Følge efter eller rettere sagt gå foran, for visse typer er det bedre at have foran sig end bagved.

Sandt er det at der i Maradagål også findes betjente som ikke er højere end ost for en skilling, men dette er, ud over at være et godt toskansk udtryk, snarere undtagelsen end reglen. Og man kan roligt regne med at de, hvor små de end er, ved given lejlighed vil afsløre en uventet råstyrke. Vaskeægte dværge og pukkelryggede er og bliver dog udelukkede fra daglig og natlig vagttjeneste og rekruttering i det hele taget. Karakteristisk for en nattebetjent er den skærpede opmærksomhed over for mistænkelige lyde, som for eksempel et par tyveknægtes filtsko der gnider mod mosaikgulvet i stueetagen i en villa eller en sølvgaffels klirren på vej ned i en sæk om natten, inde i villaen altså. I teorien bør nattevagten, den ideelle betjent, være udstyret med særligt spidse ører og have alle fem sanser i perfekt stand, han skal have lugtesans som en sporhund og nethinde som en kat der efter sigende kan se rotterne løbe i en kulsort kælder. En døv eller halvdøv vagt er nærmest utænkelig, og også i Maradagål havde man, også i efterkrigstiden, svært ved at forestille sig en sådan. Men fællesskabets netværk har, måske lidt i hele verden og mere i Maradagål end andre steder, en lykkelig evne til i hvert fald en gang imellem at glemme det imperative endemål som cellerne uophørligt arbejder henimod. Da opstår undtagelsens næstekærlige rendemasker i det kompakte væv. Den etiske formålsbestemthed og den køde-

lige velvilje over for det menneskelige væsen giver modstridende påbud. Hvis undtagelsen får ret, indledes en ny række kendsgerninger, skudt frem som spirer og dernæst kviste på den teleologiske pæl.

Således herskede der en vis usikkerhed angående ansættelse af krigsdøve i Nistitúos de Vigilancia, og visse klager, hvor de kasserede havde fundet det opportunt at gå rettens vej som skadelidte, endte med i retten selv at få tvetydige afgørelser. I Terepáttola ja, i Pastrufazio nej. Også de to domstole, for hvilke der, i visse tilfælde mere åbne for fortolkning, var blevet indbragt appel, fik anledning til at komme med forskellige udtalelser i deres indviklede kendelser afsagt til lejligheden af overordentlig spidsfindige dommere som følte sig forpligtede til fra sag til sag at komme med divergerende afgørelser, det vil sige afvigelser. Ergo fremsendelse og appel til højesteret og tilbagesending til ny undersøgelse i én uendelighed – et svineheld for tobakshandleren på hjørnet! Man havde i øvrigt konstateret nogle højst besynderlige tilfælde der muligvis kunne ses som valgflæsk, en gave til tabernarrene der jo har stemmeret; og dette er et af de mest grundfæstede og bedst skjulte træk ved det demokratiske og republikanske adfærdsmønster i det meste af Sydamerika. For eksempel blev der i 1926 i Zigo Zago-provinsen ansat en cykelbetjent som skulle holde opsyn med en 2 kilometer lang strækning, afgjort ikke særlig hjemsogt af tyveknægte for der var ikke andet at stjæle end stubbe. Staklen havde et stift ben som det var lykkedes ham at få anerkendt som krigsstift ben,

mens det i virkeligheden drejede sig om ankylose i knæet, af mulig omend fjern syfilitisk oprindelse. Han havde en cykel med én pedal, den højre, til det raske ben, og til den anden side, bagbords, lod han det strakte venstreben svinge frem og tilbage som en landgangsbro fra skibssiden. I folkemunde blev det stive, ikke pedalerende ben efter nogen tid ligefrem forvandlet til et aluminiumsben.

Når der var blevet stjålet høns, sagde folk: – Årh, for et sølle hønsetyveri!

Og når der skete noget alvorligere, sagde de: – Den stakkels mand! Han skal jo holde øje med det halve distrikt, og så med det aluminiumsben! Nogle sagde: – Han har kone og børn! Andre trak på skuldrene: – Lev og lad leve!

De er gæve folk, i Maradagål.

Og så den lille landlige skandale i Lukones i Serruchón-arrondissementen der ligger i Novokomiprovincen. Lukones er en landsby med *oficina de correos* (posthus), telefon, jordemoder, tobakshandel, lægepraksis, hotel Den gyldne Løve, offentlige vaskekar og sandelig også sognekirke. Landsbyen gennemløbes med enkelte sving af provinsvejen beregnet til lastbiltrafik, som fra stationen og poppelplantagerne i Prado snor sig mod Iglesia. Prado har jernbaneforbindelse til både Novokomi og Pastrufazio og banen videreføres helt til Cabeza (stadig med et enkelt spor), hvor en rød kasket på hovedet af en 40-årig mand afventer togets tøffen. Pastrufazio, landets mest dynamiske by, splatter sine temmelig fedtede

og ret så uhumske forstæder ud mod syd og vest 100 kilometer hinsides morænekæderne der omslutter Prado på den grønne slette.

Serruchón, der som det mest iøjnefaldende frem-spring giver navn til arrondissemento, er en lang bjergkam fuld af trekanter og spidser ligesom den truende ryg på en dinosaur: Et næsten horisontalt forløb med undtagelse af et op og ned af tinder og tilhørende sænkninger, åbninger for vinden. En enormt høj grå væg luder over idyllen med dybe kløfter og slugter mellem tårnene, hvor kolde skygger ved daggry kryber i skjul og bliver hele den tidlige formiddag med deres isnende kulde. Bag sorte tinder dukker solen pludselig frem, dens stråler brydes af bjergkammen og spredes ned mod Prado, de stiger ned for at forgyldte jordens tåger som lader bakker komme til syne mellem slørede søer. Noget i retning af Manzonis Resegone i navn og især udseende. Hist og her flænses et kækkere tårn (med morgenklokker) tågens gyldne slør; dampen, en hvid fnuggen, trækkes ud i en tråd og forsvinder, den hvisler med fjerne ekkoer mellem bakkerne og drejer, den bærer på en tæt sort flok af fattige mennesker som strømmer frem mod værksteder og fabrikker eller mod forhammeren ved den sparsomme flod.

Skandalen var ikke noget særligt, det var mere en ynked end en skandale; den opstod da Jomfru Marias dag i september nærmede sig, takket være en klædehandler udefra og Lukones' doktor, der senere sankede mere præcise oplysninger hos en ferierende lægeoberst.

En skønne dag fandt alle lige pludselig ud af at en vis Pedro Mahagones, og det vil netop sige distriktets cykelbetjent, af alle kendt som Manganones eller Pedro, slet ikke var Manganones og heller ikke (rettere sagt) Mahagones og da slet ikke Pedro; det var for- og efternavn på en grandonkel på mødrene side, mens hans rigtige navn var Gaetano Palumbo. I sine to år som betjent havde han over for gud og hvermand grundigt hyldet mindet om sin ejegode onkel og gudfar, hvis for- og efternavn han bar rundt på i verden for at ære ham endnu mere, og en gang imellem drak han rørt, og vel-sagtens med et glimt af en halv tåre i det maskuline smil, en skål for hans helbred, hvilket hverken var eller kunne være andet end sjælens helbred, det vil sige det sande, definitive og evige helbred, det eneste der virkelig tæller, eftersom den kære onkels jordiske rester var blevet begravet 8 år tidligere.

Men onklen havde opfostret ham, Lillepeter, der blev til Pedro, han havde plejet, elsket, passet, ammet (med sutteflaske), beskyttet, opdraget, rådgivet og pryglet ham, for hans egen skyld jo, og nogle gange havde han virkelig fortjent det! ... Og han havde sørget for at han tisede og lavede stort, og han havde vasket hans numse, hans barnenumse altså, som en amme. Nøjagtigt som havde det været hans søn.

Ergo tårer og bitter til hans minde, men især gratis smøger i alle distriktets tobakshandler.

Hans nye navn vakte en vis undren hos såvel landsbyboere som landliggere, nogle af sidstnævnte fandt an-

EFTERORD

Slutter bogen lidt brat? Unægtelig. Hvem har slået moderen ihjel? Er hun overhovedet død? Var det Gonzalo som kort forinden havde truet hende på livet, landarbejderen som var blevet fyret ved samme lejlighed, eller vagtværnet som måtte opgive at få beskyttelseskontrakten i hus, eller var det måske de sagnomspundne og længe ventede røvere? På omslaget til en bestemt udgave af bogen oplyser forfatteren, at moderen bliver overfaldet af vagtværnet, mens hun selv tror, at det er sønnen. Bemærkelsesværdig er i den henseende en passus, som forfatteren ikke lod indgå i romanen:

Måske løber der ved siden af den fysiske, mekaniske, tarveligt stereometriske, tarveligt historiske virkelighed en frygtindgydende og sand intrige, en frygtindgydende tanke. Og den tænkte ting eller handling er sandere end det skete eller udførte. [...] enhver forestilling *er* allerede den aktualiserede rædsel, det onde, endepunktet, grænsen.

På denne måde forbliver Gonzalo skyldig på et andet plan end det fysiske: En tænkelig forbindelse er lig

med en faktisk. Det lyder meget filosofisk, og det er det også.

Carlo Emilio Gadda, der er født (1893) og opvokset i Milano (»Pastrufazio« i bogen), uddanner sig på sin tyranniske mors befaling til ingeniør, men studerer også filosofi på byens Videnskabeligt-litterære Akademi (det senere »Università di Milano«), består samtlige eksaminer, får aldrig afleveret sin konferensafhandling *Erkendelsesteorien i Leibniz' "Nye essays"*, men formulerer i stedet for sin egen i værket med den sigende titel *Milanesisk meditation*, udgivet posthumt. Den spøgefulde erstatning for det cartesianske »metafysisk« er typisk for Gadda, der aldrig bliver træt af at gentage sit krav om, at tænkningen og kunsten skal tage udgangspunkt i det konkrete.

Gadda har en meget omfattende produktion bag sig, han har skrevet romaner, noveller, digte, artikler, anmeldelser med mere, og der publiceres til stadighed notater fra digterens værksted og private breve. Man siger gerne, at selv det mindste Gaddafragment er genkendeligt; at han hører til de forfattere, der på sin vis kun har skrevet én bog, hele tiden den samme. I *Milanesisk meditation* beskæftiger forfatteren sig med ideer og problemstillinger, der kan give hans arbejde som skønlitterær forfatter et teoretisk grundlag, og han forbliver i sine efterfølgende tekster tro mod afhandlingens filosofiske indhold. Filosoffens og kunstnerens virkegrund siges, med implicit henvisning til Rimbaud, at være ligesom

en vandreklit eller kviksand eller måske snarere som dækket på et skib i havsnød: Det er de menneskelige dissonansers *bateau ivre* på hvis bro det ikke kun er vanskeligt at observere og referere, men også at holde sig oprejst.

Hovedanliggendet er at bringe orden i verden, blot begynder forfatteren, i takt med erkendelsen af virkelighedens kaotiske karakter, at betjene sig af den litterære »uorden«. I 1931 lyder det i essayet *Umuligheden af en krigsdagbog* :

Jeg ved godt, at jeg sætter mig op imod folk, men jeg skriver ikke for min egen skyld, jeg skriver for at fremmane noget, som kan tjene til at gøre os stærkere og mere klarsynede i enhver fremtidig situation, i det ondes vold.

Litteraturen, kunsten, filosofien har altså også en etisk funktion. selvom essaytitlen kalder krigsdagbøger umulige, har Gadda faktisk udarbejdet en sådan, nemlig *Dagbog fra krig og fangenskab*, påbegyndt i august 1915 og publiceret med årtiers forsinkelse. Efter at have meldt sig som frivillig blev han indkaldt som soldat i juni 1915 og var i tysk fangenskab fra oktober 1917 til januar 1919, hvor han kom hjem og erfarede, at hans lillebror Enrico, som også var soldat, var omkommet ved en ulykke; et tab forfatteren aldrig overvandt og som definitivt ødelagde det i forvejen dårlige forhold til moderen. Savnet af Enrico gives gribende udtryk i *Visheden om smerten*,

hans fravær fornemmes overalt, som når Gonzalo lægger sig »på den inderste seng, hans« (s. xxx), når moderen forfølges af vinden, der »havde bortført hendes søn« (s. xxx), når de begge bemærker dioskureernes stjernebillede (s. xxx).

Gadda havde som 15-årig mistet sin far, og i april 1936 dør moderen, som aldrig formåede at give sin ældste søn kærlighed. Han led hele sit liv under at være en af dem »til hvem forældrene aldrig smilede«, et i hans værker stadig tilbagevendende Vergilcitat. Umiddelbart efter moderens død kan Gadda endelig skaffe sig af med familiens statusvilla, som han lige siden 1919 havde forsøgt at overtale hende til at sælge, og få måneder senere begynder han at skrive *Visheden om smerten*, hvis sparsomme handling ikke tilfældigt henlægges til »Sydamerika«. I november 1922 tog Gadda til Argentina i embedsmedfær (han arbejdede i mere end et år for det i bogen nævnte »Compañía de Fósforos«xxx), og hans første litterære artikel så dagens lys i en avis i Buenos Aires. Inden afrejsen omtalte han i et brev til en ven savnet af filosofistudiet:

Jeg farer rundt og har aldrig tid til at studere. Nu vil de sende mig til Buenos Aires som stor *ingeniero* i et firma, der fabrikkerer lidt af hvert. De finansielle omstændigheder er gunstige, men hvad med filosofien? Og er det at lære den levende verden at kende filosofi eller ej?

Forfatteren ved udmærket, at visse fagfilosoffer vil give et benægtende svar, og denne kategori er og bliver hans foretrukne skydeskive, de verdensfjerne »filosofuser«, »filosaffer«, »filosofsnuder«, »filosofemer klædt ud som mennesker« kritiseres, fordi deres betragtninger er løsrivet fra det konkrete, det levede liv. Det er her, kunstens mere facetterede beskrivelser af menneskenaturen og mangfoldigheden i verden kommer ind i billedet. Den konkrete virkelighed i *Visheden om smerten* er, under den sydamerikanske camouflage, det lombardiske Brianza, som der da også udtrykkeligt sammenlignes med (s. xxx og xxx). Maradagål er Italien, Parapagål er Østrig, Nea Keltiké er Lombardiet, vagtværnet er fascistpartiet, croconsuelo sammenlignes med Roquefort (s. xxx), men er gorgonzola, banzavois (der lyder ligesom »tom mave«) er majs (cfr. s. xxx), Gonzalo er forfatterens alter ego, hans mest selvbiografiske figur, og Lukones er Longone, hvor man stadig kan bese villaen, som fik faderen til at sætte familiens økonomi over styr. Fint skulle det være, om så familiemedlemmerne måtte gå for lud og koldt vand – og evindeligt kimen fra klokken, som forældrene, alene for at gøre en god figur, havde givet et absurd højt bidrag til, nærmere bestemt »500 pesos! ... med lapper på trøjen ... frostknuder på hænderne ... våde tæer i skoene« (s. xxx).

Forfatteren gør sig ingen umage med at skjule det italienske virkelighedsforlæg, men tillader sig at lade det spanske José optræde i flæng med det italienske Giuseppe og at komme med spøjse pseudoforklaringer,

når Gonzalo læser bøger på italiensk i stedet for på spansk (s. xxx). Gadda har oversat flere spanske renæssancetekster, og de sproglige uregelmæssigheder der optræder i bogen er en del af den generelle »deformation«, eksempelvis ved forfatteren godt, at spansk ikke har accent grave, og når han bruger den alligevel, som i »Maradagål«, er det for at fremhæve det lombar-diske aspekt.

Som forfatteren selv påpeger i sin kommentar *Forlæggeren beder om forladelse for genoptagelsen og skyder skylden på forfatteren* til den første bogudgave af romanen, der kom i 1963 og straks blev oversat til tysk med efterord af Hans Magnus Enzensberger, er bogen ufuldendt, og det vedbliver den med at være også efter at der i 1970 bliver tilføjet to kapitler, der året før var kommet med i den engelske oversættelse. Oversætteren William Weaver henvendte sig under arbejdet til forfatteren og bad om lov til at se de to afsluttende kapitler, som rygtet ville vide manglede. Han fik tilladelse til at bruge dem, og dernæst var der ingen mening i at tilbageholde dem for det hjemlige publikum. Trods tilføjjelsen af flere kapitler forbliver romanen som sagt ufuldendt, og faktisk fremstår den mere end som en sammenhængende fortælling som et væld af fragmenter, der repræsenterer virkelighedens komplicerede virvar. De mangfoldige sproglige registre, springet fra det lavkomiske til det sublimt tragiske, den ekstreme detaljerigdom, de forvirrende sidespring er alt sammen begrundet i Gaddas

filosofiske teori om den givne virkeligheds komplicerede indretning og totale mangel på formål. Vi hørte forfatteren præcisere, at han er klar over, at den slags beskrivelser møder modstand hos læseren, men det er der ikke noget at gøre ved; man er nødt til at forsøge på at holde sig helheden for øje og ikke abstrahere fra dette og hint:

Den abstrakte soldat, den abstrakte krig, den abstrakte døen for fædrelandet eksisterer ikke, for det er alt sammen *entrelacé* med varmen, sveden, tørsten, sulten, familien, kæresten, mudderet, lusene, den fysiske smerte osv. (*Milanesisk meditation*)

Forfatterens opgave er at give et maksimalt omfattende billede af virkeligheden, han må ikke udelade fænomener efter for godt befindende, ligesom Aristoteles og Linné i deres systematisering af dyreriget ikke kunne drømme om at sige:

Nej, polyptyrene, dem springer vi altså over, for de tæller ikke rigtigt, og så er de også grimme og ulækre; vi tager kun hvalerne! (*op.cit.*)

Et simpelt eksempel på, at det hele skal med, og at tingene skal anskues fra flest mulige synsvinkler, er beskrivelserne af nattevagten Pedro Mahagones eller Manganonnes, der bliver afsløret som ekskrigsinvalid (døv!) med en tredje identitet, Gaetano Palumbo. Virkeligheden er mangetydig og selvmodsigende, og det er

ikke altid tilstrækkeligt med synonymer og forskellige synsvinkler, ofte skal sproget vrides til dets yderste grænser, alle midler skal tages i brug, og fred være med det, hvis læserens tålmodighed bliver sat på prøve.

Ynkkeligheden ved et »rigtigt« sprog, der pligt-skyldigt er erhvervet gennem de gode regler, gør mig modløs og får det til at løbe koldt ned ad ryggen på mig. (*Kampen mellem mus og frøer*).

Så Gadda skaber sit eget ureglementerede sprog, fuldt af neologismer og forvrængede eller, som han selv siger, »deformerede« ord. I større italienske ordbøger optræder opslagsord der kun har Gaddas brug som eksempel, men ikke nok med det: Gaddas originalitet har medført en så næsegrus accept af hans neologismer, at man har set ord behæftet med trykfejl anført som gaddianske neologismer! I flere værker betjener forfatteren sig ydermere i udstrakt grad af flere forskellige dialekter. I *Visheden om smerten* er de dialektale indslag stort set begrænset til Peppa der taler den lokale dialekt, og Di Pascuale der »hæmningsløs« (s. xxx) benytter sig af napolitansk. Sideløbende med afvisningen af traditionel sprogbrug optræder et væld af mere eller mindre implicitte og gennemskuelige citater fra latinsk og klassisk italiensk litteratur (f.eks. »thi på dønningetoppen« (s. xxx, Vergil), »væk, væk! fra den tomme begravelse klagesangene« (s. xxx, Horats), »familien åbner balkonerne – åbner terrasser og loggiaer« (s. xxx, Leopardi).

Gaddas tekster er i både sproglig og indholdsmæssig henseende vanskeligt tilgængelige også for italienere, og det er ikke uden grund, at Calvino kalder sin landsmand for den italienske James Joyce, og at han betragtes som nationens mest uoversættelige forfatter. *Visheden om smerten* er ikke desto mindre forlængst oversat til (i kronologisk rækkefølge) tysk, hollandsk, spansk, portugisisk, engelsk, tjekkisk, japansk, fransk, polsk, serbo-kroatisk, catalansk og græsk, og også nyoversat på flere af sprogene, mens vi i Skandinavien har måttet vente noget længere på denne sørgmuntre undsigelse af det til enhver tid gældende normalitetsbegreb.

Conni-Kay Jørgensen, juni 2012

